

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 14 października 2019 r.

BADK.DPK.133.65.2019 MKo

P9-35/19	Data wpływu petycji 21 sierpnia 2019 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 11 października 2019 r.

**USTAWA O PRAWIE AUTORSKIM
I PRAWACH POKREWNYCH**

TEMAT

**ROZPOWSZECHNIANIE WIZERUNKU OSOBY
POWSZECHNIE ZNANEJ,
PEŁNIĄCEJ FUNKCJE PUBLICZNE BEZ JEJ ZGODY**

WNOSZACY PETYCJE: petycja zbiorowa

Fundacja „Władza bliżej ludzi”.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany art. 81 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, w celu rozszerzenia uprawnień do rozpowszechniania wizerunku osób pełniących funkcje publiczne bez ich zgody.

UZASADNIENIE WNOSZĄCYCH PETYCJE:

Autorzy petycji podnoszą, że w większości sytuacji wizerunek sędziego, prokuratora, obrońcy czy też pełnomocnika strony podlega ochronie i nie można go publikować w telewizji oraz prasie, bez wyraźnej zgody tych osób.

Ponadto zdaniem autorów petycji, wizerunek osób wykonujących zawody o bardzo wysokim znaczeniu społecznym, lub mające realny wpływ na funkcjonowanie państwa, nie powinien podlegać ochronie. Składający petycję w uzasadnieniu podnoszą, że wszystkie osoby pełniące funkcje publiczne np. rektorzy, dyrektorzy szpitali, prezesi spółek państwowych, adwokaci, radcowie prawni, sędziowie, prokuratorzy nie powinni móc się zasłaniać brakiem zgody na publikowanie swojego wizerunku, gdyż powyższa sytuacja godzi w jawność życia publicznego i jest niedemokratyczna.

W opinii wnioskodawców, obecnie jawnym może być tylko wizerunek Prokuratora Generalnego, Prokuratora Krajowego, sędziów Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz niekiedy sędziów sądów apelacyjnych.

Autorzy petycji dla realizacji postulatu wnoszą o zmianę art. 81 ust. 2 pkt 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz proponują jego nową treść w następującym brzmieniu:

Zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku:

1) „osoby powszechnie znanej, sędziego, prokuratora, radcy prawnego, adwokata, komornika, notariusza, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych”,

ewentualnie:

2) „osoby powszechnie znanej, osoby pełniące funkcje publiczne lub osoby wykonujące zawód zaufania publicznego, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych”.

STAN PRAWNY:

Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) w art. 8 gwarantuje każdemu prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.

Konwencja gwarantuje każdemu prawo do wolności wyrażania opinii. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe (art. 10).

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78 poz. 483 ze zm.) w art. 14 stanowi, że Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność prasy i innych środków społecznego przekazu, natomiast w art. 54 ust. 1 każdemu zapewniono wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji.

Jednocześnie art. 47 Konstytucji RP, każdemu zapewnia prawo do ochrony życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz decydowania o swoim życiu osobistym.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145 ze zm.) zalicza wizerunek do dóbr osobistych. Zgodnie z art. 23 Kodeksu cywilnego dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, **wizerunek**, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

Ten czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny (art. 24 § 1).

W myśl art. 24 § 3 prawa cywilnego reguły odpowiedzialności kodeksowej pozostają w kumulatywnym zbiegu z przepisami ustawy o prawie autorskim i o prawach pokrewnych.

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1231 ze zm.) w art. 81 ust. 1 stanowi, że rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej. W braku wyraźnego zastrzeżenia zezwolenie nie jest wymagane, jeżeli osoba ta otrzymała umówioną zapłatę za pozowanie.

Zgodnie z wyrokiem SA w Katowicach „przez pojęcie wizerunku należy rozumieć każdą podobiznę bez względu na technikę wykonania, a więc fotografię, rysunek, wycinankę sylwetki, film, przekaz telewizyjny bądź przekaz wideo, (...) niewątpliwie zdjęcie”¹.

Zgodnie z art. 81 ust. 2 ustawy, zezwoleńia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku:

- 1) osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych,
- 2) osoby stanowiącej jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza.

Jeżeli osoba, do której korespondencja jest skierowana, nie wyraziła innej woli, rozpowszechnianie korespondencji, w okresie dwudziestu lat od jej śmierci, wymaga zezwolenia małżonka, a w jego braku kolejno zstępnych, rodziców lub rodzeństwa (art. 82).

Ustawa z 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 1914) w art. 1 stanowi, że prasa, zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, korzysta z wolności wypowiedzi i urzeczywistnia prawo obywateli do ich rzetelnego informowania, jawności życia publicznego oraz kontroli i krytyki społecznej.

Art. 13 ust. 2 ustawy stanowi, że nie wolno publikować w prasie wizerunku i innych danych osobowych osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe, jak również wizerunku i innych danych osobowych świadków, pokrzywdzonych i poszkodowanych, chyba że osoby te wyrażą na to zgodę. Ograniczenie, o którym mowa w ust. 2, nie narusza przepisów innych ustaw.

Właściwy prokurator lub sąd może zezwolić, ze względu na ważny interes społeczny, na ujawnienie wizerunku i innych danych osobowych osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe (art. 13 ust. 3).

Publikowanie lub rozpowszechnianie w inny sposób informacji utrwalonych za pomocą zapisów fonicznych i wizualnych wymaga zgody osób udzielających informacji.

Zgodnie natomiast z art. 14 ust. 6 ustawy nie wolno bez zgody osoby zainteresowanej publikować informacji oraz danych dotyczących prywatnej sfery życia, chyba że wiąże się to bezpośrednio z działalnością publiczną danej osoby.

INFORMACJE DODATKOWE:

Wizerunek rozumiany jako obraz fizyczny całej sylwetki człowieka nie jest przedmiotem regulacji w prawie unijnym. Natomiast w rozporządzeniu Parlamentu

¹ Wyrok SA w Katowicach z dnia 28 maja 2015 r., sygn. akt: I ACa 158/15, (LEX nr 1747243).

Europejskiego i Rady (UE) 2016/697 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119, s. 1, dalej: RODO) wizerunek twarzy, obok danych daktyloskopijnych, został zaliczony do danych biometrycznych (art. 4 pkt 14). Zgodnie z art. 9 ust. 1 RODO zabrania się przetwarzania danych osobowych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub światopoglądowe, przynależność do związków zawodowych, a także przetwarzania danych genetycznych, danych biometrycznych w celu jednoznacznego zidentyfikowania osoby fizycznej lub danych dotyczących zdrowia, seksualności lub orientacji seksualnej tej osoby. Wyjątki od tego zakazu zostały określone w ust. 2 i 3 powołanego artykułu. Natomiast w myśl art. 9 ust. 4 RODO państwa członkowskie mogą zachować lub wprowadzić dalsze warunki, w tym ograniczenia w odniesieniu do przetwarzania danych genetycznych, danych biometrycznych lub danych dotyczących zdrowia.²

Sąd Najwyższy w wyroku z 10 listopada 2017 r. w sprawie o sygn. akt V CSK 51/17, stanął na stanowisku, że ocena dopuszczalności rozpowszechnienia wizerunku w publikacji prasowej, bez zgody osoby przedstawionej, oprócz kryterium związku między wykonaniem wizerunku a pełnieniem funkcji publicznych wymaga uwzględnienia doniosłości publikacji z punktu widzenia debaty publicznej, a także wartości informacyjnej wizerunku i jego związku z treścią publikacji. W omawianej sprawie Sąd Najwyższy uznał, że dopuszczalne było opublikowanie materiałów prasowych zawierających informacje, że funkcjonariuszka Policji jeździ samochodem bez uprawnień (ponieważ wielokrotnie nie zdała egzaminu na prawo jazdy), bowiem ujawnianie sprzecznych z prawem zachowań funkcjonariuszy publicznych należy do zasadniczych zadań prasy. Natomiast rozpowszechnienie w tych materiałach wizerunku powódki nie było potrzebne z punktu widzenia interesu informacyjnego społeczeństwa, a co za tym idzie, było bezprawne w świetle art. 81 ust. 1 ustawy prawa autorskie i prawa pokrewne.

Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku z 24 czerwca 2004 r. analizował kwestię publikowania przez prasę zdjęć obrazujących życie prywatne osób publicznych, w sprawie von Hannover przeciwko Niemcom. Skarżącą była księżna Karolina von

² Machała W. (red.), Sarbiński R. M. (red.), Błońska B., Bojańczyk K., Gołaszewska A., Krasowicz S., Krysińska J., Nowotnik-Zajączkowska M., Rząsa G., Siciarek M., Sobczyk-Sarbińska K., Świętczak M., Urbański A., Zalewski A., Komentarz do art. 81 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Opublikowano WKP, 2019.

Hannover, najstarsza córka Rainiera III, księcia Monako. Od początku lat 90. Karolina von Hannover podejmowała kroki prawne w różnych państwach europejskich zmierzające do uniemożliwienia publikacji w prasie plotkarskiej zdjęć dotyczących jej życia prywatnego. W latach 90. w niemieckich czasopismach ukazała się seria jej zdjęć, wykonanych przez paparazzich bez jej zgody. ETPC stwierdził naruszenie art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności wskazując, że ocena zarzutów skarżącej wymaga znalezienia odpowiedniej równowagi pomiędzy prawem do ochrony życia prywatnego, a prawem do wolności wyrażania opinii (obejmującym również publikację fotografii), gwarantowanym przez art. 10 Konwencji.

Trybunał podkreślił, że kluczowym kryterium, które powinno być uwzględniane w ramach równoważenia tych praw, powinien być wkład, jaki opublikowane zdjęcia i artykuły wnoszą w debatę publiczną. Trybunał stwierdził, że zdjęcia, których dotyczyła skarga, nie wniosły nic do tej debaty, odnosiły się bowiem (tak jak artykuły, których ilustrację stanowiły) wyłącznie do prywatnego życia księżnej, oraz zakwestionował istnienie prawa społeczeństwa do uzyskiwania informacji o tym, gdzie przebywa Karolina von Hannover i w jaki sposób zachowuje się w miejscach ogólnie dostępnych. Europejski Trybunał Praw Człowieka wskazał, że nie można abstrahować od interesów komercyjnych wydawcy prasowego w opublikowaniu tego rodzaju zdjęć, podkreślając, że musiały one ulec wobec konieczności zapewnienia efektywnej ochrony prawa do życia prywatnego skarżącej. Prawo do ochrony życia prywatnego przysługuje bowiem wszystkim ludziom, nie wyłączając osób powszechnie znanych.³

Do Sejmu 21 sierpnia 2019 r. wpłynęła petycja o takiej samej treści i wnioskach jak prezentowana petycja (BKSP-145-590/19). Petycję 3 października 2019 r. skierowano do Komisji do Spraw Petycji, gdzie oczekuje na rozpatrzenie.

OPRACOWAŁ

Maciej Kowalski

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

³ Wyrok ETPCz z 24 czerwca 2004 r., (3 sekcja), w sprawie *von Hannover v. Niemcy*, 59320/00, niepubl., Wolność słowa, a ochrona prywatności osób powszechnie znanych w orzecznictwie ETPCz, EPS 2009, Nr 7, s. 41.